

PANİK BOZUKLUK

43.

BÖLÜM

Hande AYRALER TANER¹

TANIM

Panik bozukluk hızla doruğa ulaşan, yineleyen, beklenmedik yoğun korku ya da içsel sıkıntı ataklarına çeşitli bedensel ve ruhsal belirtilerin eşlik ettiği, bu atakların olmadığı dönemlerde beklenti kaygısının olduğu kişinin sosyal hayatında kısıtlanmaya yol açan bir durumdur. Panik terimi, panik bozukluk tanımı yapılmadan çok önceleri psikiyatrik literatürde bulunmaktadır ancak panik ve fobik anksiyete bozuklukları ile ilgili ilk açıklama Amerikan Psikiyatri Birliği Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı Üçüncü Baskısı'nda (DSM-III) karşımıza çıkmaktadır (1). Çocuklarda panik atakların görülebileceği ilk olarak 1984'te bildirilmiştir ancak öncesinde de farklı isimlerle benzeri belirtilerin görüldüğü belirtilmiştir (2). Son olarak 2013'te yayımlanan DSM-5'e göre panik bozukluk tanısının konabilmesi için çarpıntı-kalp hızında artma, terleme, titreme, nefes darlığı, boğulma hissi, göğüs ağrısı, bulantı ya da karın ağrısı, baş dönmesi ya da bayılacak gibi olma durumu, bedenin çeşitli yerlerinde uyuşma karıncalanma hissi, sıcak basması ya da titreme, depersonalizasyon ya da derealizasyon, kontrolü kaybetme ya da "çıldırma korkusu, ölüm korkusu" gibi belirtilerden en az dördünün bu duruma eşlik etmesi gerekir. Ayrıca kişinin en az bir ay süre ile yeni bir panik atağının olacağı ya da panik atağı ile ilişkili sonuçlardan ötürü sürekli kaygı duyuyor olması ve/veya ataklarla ilişkili kaçınma içeren davranış değişikliklerinin olması gerekmektedir (3).

Panik bozukluğun üç ana bileşeninin olduğu belirtilmiştir. Bu bileşenlerin birincisi akut panik atağı, ikincisi panik nöbetlerinin gelebileceğine dair olan beklenti anksiyetesi, üçüncüsü de fobik kaçınma davranışlarıdır (4). Panik bozukluk DSM-5'te de anksiyete bozuklukları içinde sınıflandırılmıştır. Ancak DSM-IV'ten DSM-5'e geçiş sürecinde panik bozukluk tanı kriterleri ve alt türlerinin sınıflamasında bazı değişiklikler olmuştur. DSM-IV'te panik bozukluk "agorafobi panik bozukluk", "agorafobinin eşlik etmediği panik bozukluk" ve "panik bozukluk öyküsü olmadan agorafobi" gibi üç alt tipe sahipken, DSM-5 ile agorafobi ve panik bozukluk birbirinden ayrı iki psikiyatrik tanı olarak sınıflandırılmıştır (5). Agorafobi toplu taşıma, kapalı alanlar, sırada ya da kalabalıkta bekleme ya da açık alanda bulunma, ev dışında yalnız bulunma durumlarında korku ya da kaygı ile karakterize bir bozukluk olup DSM-5'te kaygı bozuklukları içinde ayrı bir tanı kategorisi olarak sınıflandırılmaya başlanmıştır (3).

"Panik atağı" ve "panik bozukluk" kavramları sıklıkla karışmaktadır. Özgül fobi gibi yoğun kaygı yaratan durumlarda da panik belirtileri yani "panik atağı" görülebilir. Ancak panik bozuklukta temel fark panik durumunu yaratacak herhangi bir somut durum olmamasıdır (6).

EPİDEMİYOLOJİ

Erişkin popülasyonla yapılan bir çalışmada panik bozukluğun yaşam boyu sıklığı %5,1 olarak saptanmıştır (7). Ergenlerle yapılan bir çalışmada

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Başkent Üniversitesi Tıp fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD, h_ayraler@hotmail.com ORCID iD: 0000-0003-2106-7928

KAYNAKÇA

- Smoller JW, Gardner-Schuster E, Covino J. The genetic basis of panic and phobic anxiety disorders. In: American Journal of Medical Genetics Part C: Seminars in Medical Genetics. Wiley Online Library; 2008. p. 118–26.
- Van Winter JT, Stickler GB. Panic attack syndrome. *J Psychiatr.* 1984;105(4):661–5.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. Ruhsal Bozuklukların tanımsal ve Sayımsal El kitabı. Beşinci Baskı (DSM 5), Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı (Çev. Ed. Köroğlu E) Ankara: Hekimler Yayın Birliği; 2013. 117–118 p.
- Gorman JM, Liebowitz MR, Fyer AJ, Stein J. A neuroanatomical hypothesis for panic disorder. *Am J Psychiatry.* 1989 Feb;146(2):148–61.
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. No Title. Impact DSM-IV to DSM-5 Chang Natl Surv Drug Use Heal [Internet]. 2016; Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK519704/table/ch3.t10/>
- Pine D Klein RG. Anxiety Disorders. In: Rutter M, Bishop D, Pine D, Scott S, Stevenson S, Taylor E TA, editor. Rutter's Child and Adolescent Psychiatry. 5th Editio. Blackwell Publishing; 2008. p. 629–47.
- Grant BF, Hasin DS, Stinson FS, Dawson DA, Goldstein RB, Smith S, et al. The epidemiology of DSM-IV panic disorder and agoraphobia in the United States: results from the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *J Clin Psychiatry.* 2006;
- Kessler RC, Avenevoli S, Costello EJ et al. Prevalence, persistence, and sociodemographic correlates of DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication Adolescent Supplement. *Arch Gen Psychiatry.* 2012;69(4):372–380.
- Merikangas KR, He J, Burstein M et al. Lifetime prevalence of mental disorders in US adolescents: results from the National Comorbidity Survey Replication–Adolescent Supplement (NCS-A). *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 2010;49(10):980–999.
- Ercan ES, Polanczyk G, Akyol Ardic U et al. The prevalence of childhood psychopathology in Turkey: a cross-sectional multicenter nationwide study (EPIC-PAT-T). *Nord J Psychiatry.* 2019;73(2):132–140.
- Von Korff MR, Eaton WW, Keyl PM. The epidemiology of paic attacks and panic disorder results of three community surveys. *Am J Epidemiol.* 1985;122(6):970–981.
- Pitts Jr FN, McClure Jr JN. Lactate metabolism in anxiety neurosis. *N Engl J Med.* 1967;277(25):1329–1336.
- Quagliato LA, Freire RC, Nardi AE. The role of acid-sensitive ion channels in panic disorder: a systematic review of animal studies and meta-analysis of human studies. *Transl Psychiatry.* 2018;8(1):185.
- Bourin M, Baker GB, Bradwejn J. Neurobiology of panic disorder. *J Psychosom Res.* 1998;44(1):163–180.
- Sobanski T, Wagner G. Functional neuroanatomy in panic disorder: Status quo of the research. *World J psychiatry.* 2017;7(1):12.
- Neumeister A, Bain E, Nugent AC et al. Reduced serotonin type 1A receptor binding in panic disorder. *J Neurosci.* 2004;24(3):589–591.
- Wilkinson DJ, Thompson JM, Lambert GW et al. Sympathetic activity in patients with panic disorder at rest, under laboratory mental stress, and during panic attacks. *Arch Gen Psychiatry.* 1998;55(6):511–520.
- Oh JY, Yu BH, Heo JY, Yoo I, Song H, Jeon HJ. Plasma catecholamine levels before and after paroxetine treatment in patients with panic disorder. *Psychiatry Res.* 2015;225(3):471–475.
- Lai CH, Wu YT. The gray matter alterations in major depressive disorder and panic disorder: Putative differences in the pathogenesis. *J Affect Disord.* 2015;186:1–6.
- Wu Y, Zhong Y, Ma Z et al. Gray matter changes in panic disorder: A voxel-based meta-analysis and meta-analytic connectivity modeling. *Psychiatry Res Neuroimaging.* 2018;282:82–89.
- Noyes R, Crowe RR, Harris EL, Hamra BJ, McChesney CM, Chaudhry DR. Relationship between panic disorder and agoraphobia: A family study. *Arch Gen Psychiatry.* 1986;43(3):227–232.
- Goldstein RB, Wickramaratne PJ, Horwath E, Weissman MM. Familial Aggregation and Phenomenology of 'Early'-Onset (at or Before Age 20 Years): Panic Disorder. *Arch Gen Psychiatry.* 1997;54(3):271–278.
- Hettema JM, Neale MC, Kendler KS. A review and meta-analysis of the genetic epidemiology of anxiety disorders. *Am J Psychiatry.* 2001;158(10):1568–1578.
- Pauls DL, Bucher KD, Crowe RR, Noyes Jr R. A genetic study of panic disorder pedigrees. *Am J Hum Genet.* 1980;32(5):639–644.
- Maron E, Hettema JM, Shlik J. Advances in molecular genetics of panic disorder. *Mol Psychiatry.* 2010;15(7):681.
- Kim EJ, Kim YK. Panic disorders: The role of genetics and epigenetics. *AIMS Genet.* 2018 Jul;5(3):177–190.
- Blaya C, Salum GA, Moorjani P et al. Panic disorder and serotonergic genes (SLC6A4, HTR1A and HTR2A): Association and interaction with childhood trauma and parenting. *Neurosci Lett.* 2010;485(1):11–15.
- Howe AS, Buttenschön HN, Bani-Fatemi A et al. Candidate genes in panic disorder: meta-analyses of 23 common variants in major anxiogenic pathways. *Mol Psychiatry.* 2016;21(5):665.
- Taner YI. Panik Bozukluğu. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hast Kitabı (ed Ayla Aysev, Yasemen Işık Taner). 2007;467–473.
- Öztürk MO, Uluşahin A. Bunaltı Bozuklukları, Ruh sağlığı ve bozuklukları Cilt 1 içinde. Yenilenmiş. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2014. 451–512 p.
- Tükel R. Panik bozukluğu. *Klin Psikiyatr Derg.* 2002;5(Supp: 3):5–13.
- Erdoğan S. Panik bozukluğunun nörobiyolojisi. *Klin Psikiyatr.* 2007;10(4):3–13.
- Biederman J, Rosenbaum JF, Bolduc-Murphy EA et al. A 3-Year Follow-up of Children with and without Behavioral Inhibition. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 1993;32(4):814–821.
- Hayward C, Killen JD, Kraemer HC, Taylor CB. Predictors of Panic Attacks in Adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry.* 2000;39(2):207–214.
- Diler RS. Panic disorder in children and adolescents. *Yonsei Med J.* 2003;44(1):174–179.
- Toren P, Eldar S, Cendorf D et al. The prevalence of mitral valve prolapse in children with anxiety disorders. *J Psychiatr Res.* 1999;33(4):357–361.

37. Tural U, Iosifescu D V. The Prevalence of Mitral Valve Prolapse in Panic Disorder: A Meta-Analysis. *Psychosomatics*. 2019;60(4):393–401.
38. Vitiello B, Behar D, Wolfson S, McLEER S V. Diagnosis of panic disorder in prepubertal children. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*. 1990;29(5):782–784.
39. Diler RS, Birmaher B, Brent DA et al. Phenomenology of panic disorder in youth. *Depress Anxiety*. 2004;20(1):39–43.
40. Achiam-Montal M, Tibi L, Lipsitz JD. Panic disorder in children and adolescents with noncardiac chest pain. *Child Psychiatry Hum Dev*. 2013;44(6):742–750.
41. Möller EL, Majdandžić M, Craske MG, Bögels SM. Dimensional assessment of anxiety disorders in parents and children for DSM-5. *Int J Methods Psychiatr Res*. 2014;23(3):331–344.
42. Sapmaz ŞY, Erkan HÖ, Ergin D et al. The reliability and validity of the Turkish Version of the DSM-5 Panic Disorder Severity Scale-Child Form. *Psychiatry Behav Sci*. 2017;7(2):110.
43. Muris P, Simon E, Lijphart H, Bos A, Hale W, Schmeitz K. The youth anxiety measure for DSM-5 (YAM-5): development and first psychometric evidence of a new scale for assessing anxiety disorders symptoms of children and adolescents. *Child Psychiatry Hum Dev*. 2017;48(1):1–17.
44. Elkins RM, Pincus DB, Comer JS. A psychometric evaluation of the Panic Disorder Severity Scale for children and adolescents. *Psychol Assess*. 2014;26(2):609.
45. Preti A, Vrublevska J, Veroniki AA, Huedo-Medina TB, Kyriazis O, Fountoulakis KN. Prevalence and treatment of panic disorder in bipolar disorder: systematic review and meta-analysis. *Evid Based Ment Heal*. 2018;21(2):53 LP – 60.
46. d'Ansia GID. Familial analysis of panic disorder and agoraphobia. *J Affect Disord*. 1989;17(1):1–8.
47. Martin A, Volkmar FR, Lewis M. Lewis's child and adolescent psychiatry: a comprehensive textbook. Lippincott Williams & Wilkins; 2007.
48. Craske MG, Stein MB. Anxiety. *Lancet*. 2016;388(10063):3048–3059.
49. Bandelow B, Reitt M, Röver C, Michaelis S, Görlich Y, Wedekind D. Efficacy of treatments for anxiety disorders: a meta-analysis. *Int Clin Psychopharmacol*. 2015;30(4):183–192.
50. Schwartz C, Barican J Lou, Yung D, Zheng Y, Waddell C. Six decades of preventing and treating childhood anxiety disorders: a systematic review and meta-analysis to inform policy and practice. *Evid Based Ment Health*. 2019;22(3):103–110.
51. Wang Z, Whiteside SPH, Sim L et al. Comparative Effectiveness and Safety of Cognitive Behavioral Therapy and Pharmacotherapy for Childhood Anxiety Disorders: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA Pediatr*. 2017;171(11):1049–1056.
52. Masi G, Toni C, Mucci M, Millepiedi S, Mata B, Perugi G. Paroxetine in child and adolescent outpatients with panic disorder. *J Child Adolesc Psychopharmacol*. 2001;11(2):151–157.
53. Biederman J. Clonazepam in the treatment of prepubertal children with panic-like symptoms. *J Clin Psychiatry*. 1987;48(Suppl):38–41.
54. March JS, Entusah AR, Rynn M, Albano AM, Tourian KA. A randomized controlled trial of venlafaxine ER versus placebo in pediatric social anxiety disorder. *Biol Psychiatry*. 2007;62(10):1149–1154.
55. Rynn MA, Riddle MA, Yeung PP, Kunz NR. Efficacy and safety of extended-release venlafaxine in the treatment of generalized anxiety disorder in children and adolescents: two placebo-controlled trials. *Am J Psychiatry*. 2007;164(2):290–300.
56. Hella B, Bernstein GA. Panic disorder and school refusal. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am*. 2012;21(3):593–606.
57. Pincus DB, May JE, Whitton SW, Mattis SG, Barlow DH. Cognitive-behavioral treatment of panic disorder in adolescence. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2010;39(5):638–649.
58. Freire RC, Amrein R, Mochcovitch MD et al. A 6-Year Posttreatment Follow-up of Panic Disorder Patients: Treatment With Clonazepam Predicts Lower Recurrence Than Treatment With Paroxetine. *J Clin Psychopharmacol*. 2017;37(4):429–434.
59. Chen M-H, Tsai S-J. Treatment-resistant panic disorder: clinical significance, concept and management. *Prog Neuro-Psychopharmacology Biol Psychiatry*. 2016;70:219–226.